

thema
hagen en
heggen

Groene kamers, groene muren

De Romeinen wisten al dat je uit levend groen, zoals Buxus en mirte, ingewikkelde vormfiguren kunt knippen. Het is beeldhouwen met de snoeischaar, de plant wordt ornament. De nuttige kanten van het in vorm knippen werd pas duizend jaar later door monniken ontdekt. Hun kruidenbedden, die vaak verhoogd waren voor een betere waterhuishouding, zetten zij met bepaalde planten af, waardoor de aarde beter op zijn plaats bleef. Ook waren deze randen mooi en duurzaam. En door ze strak te knippen verleenden ze ordentelijkheid.

Wat is een haag?

Om kort te definiëren: een haag is een aaneengesloten lijnvormige beplanting die door regelmatige snoei in vorm wordt gehouden. Wat zijn functie betreft is het antwoord niet in één zin samen te vatten. Om te beginnen is er de lage, omzomende haag van de monniken die sinds de Renaissance tot één van de meest karakteristieke structurelementen van de tuin behoort. Deze hoofdzakelijk van Buxus aangeplante randen overleefden de komende en gaande tuinrevoluties en zijn tegenwoordig populairder dan ooit. Hun functie is onveranderd gebleven. Als omzoming houden ze losse beplanting bij elkaar en tegelijkertijd versterken ze de ruimtelijke structuur.

De barokke Buxushaagjesvariant, die in sierlijke patronen is aangeplant, kijkt op een wat treuriger verleden terug. Deze veelvuldig gebruikte 'parterre de broderie' had alleen een ornamentale functie en werd door de nieuwe mode, de landschapstuin, abrupt van het toneel gevaagd. Met uitzondering van museale tuinen, halen maar weinig tuinbezitters deze buitengewoon arbeidsintensieve ornamentatie terug in de hedendaagse tuin.

Van intimiteit tot ruimtelijk structurelement

Naast de lagere Buxussen ontsnapten andere houtgewassen evenmin aan de alles regulerende hand van de Franse baroktuin. Met name in de werken van Le Nôtre dienden hoog opgesnoeide bomen en heesters als wanden van afzonderlijke ruimtes. Deze op zichzelf los staande 'bosketten,' die buiten het symmetrische assenstelsel vielen, verleenden meer intimiteit binnen de immense barokke tuin en brachten de gelegenheid om elke ruimte in te richten met een eigen thema.

Vergelijkbaar met de bosketten was de kleinschaliger Italiaanse 'giardino segreto', wiens muren steeds vaker uit groenblijvende, geschoren hagen bestonden. Deze koele, groene muren functioneerden voornamelijk als bescherming tegen ongewenste blikken, personen of dieren, om ook buitenshuis prettig van het leven te kunnen genieten.

Tijdens de mode van de landschapstuin kreeg onnatuurlijk ogende beplanting, zoals hagen en vormsnoei, geen kans meer. Pas in de tweede helft van de negentiende eeuw, toen de nieuwe stedelijke tuinen ontstonden, kwam de haag weer

groene kamers, groene muren

tevoorschijn als een goedkoop alternatief voor de stenen muur. Sindsdien komt de toepassing van hagen meer en meer op gang en niet uitsluitend meer als omzoming of als erfafscheiding. Hagen kunnen de tuin ook verdelen in compartimenten met diverse tuinsferen en functies, een eigentijds antwoord op de bosketten en de giardino segreto. Door hun verticale en horizontale lijnenspel en hun massa, behoren hagen tegenwoordig ook als structuurdragers tot de belangrijkste ruimtelijke ontwerpelementen van de moderne tuin.

De ene haag is de andere niet

In principe kunnen alle planten in aanmerking komen voor een haag. Toch is het geen overbodige luxe om uw keuze met veel zorgvuldigheid te bepalen. Rekening houden met de bodemgesteldheid en andere omgevingsfactoren is vanzelfsprekend, maar het is minstens zo belangrijk om te bepalen welke functie of functies de haag krijgt en aan welk sferbeeld deze moet beantwoorden. In een vochtige, winderige landschapstuin kiest men anders dan in een stadstuin op zandige bodem. En een haag die als achtergrond moet dienen voor een kleurige bloemenborder, vraagt om een andere plantensoort dan een omzoming van een bloemenperk.

Ten slotte een weetje om duidelijk te maken wat het verschil is tussen een haag en een heg. De heg is de aanduiding van de manier van beplanten, wat wil zeggen: in een rij, naast elkaar gezet. De haag is een geschoren heg. Snoeien is dus een belangrijke factor waarmee bij de aanschaf vaak onvoldoende rekening wordt gehouden. Jammer genoeg, want alleen door juist te knippen krijgt de haag zijn eigenlijke ziel.

Foto links en links onder: Diverse functies van hagen in "De Tuynkamer" in 's Gravenmoer (tuin nr 210 OTG 2010). Hier wordt Buxus voor omzoming, beuk voor de binnenmuren en Thuja voor de buitenmuren van de kamers gebruikt.

Foto rechts onder: Parterre de broderie in de tuinen van Het Loo. Ook de omzomingen van de bloemperken zijn van Buxus.

